

EVROPSKÁ UNIE
Evropské strukturální a investiční fondy
Operační program Výzkum, vývoj a vzdělávání

MŠMT
MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

Smíšený design a analýza kvalitativních dat

Kateřina Vlčková, Kateřina Lojdová

2020

Informace o autorkách:

doc. Mgr. et Mgr. Kateřina Vlčková, Ph.D.

Masarykova univerzita, Brno

vlckova@ped.muni.cz

Mgr. Kateřina Lojdová, Ph.D.

Masarykova univerzita, Brno

lojdova@ped.muni.cz

EVROPSKÁ UNIE
Evropské strukturální a investiční fondy
Operační program Výzkum, vývoj a vzdělávání

OBSAH

OBSAH.....	3
1 ZÁKLADNÍ POJMY	4
2 KÓDOVÁNÍ.....	5
3 VYBRANÉ PŘÍSTUPY K ANALÝZE KVALITATIVNÍCH DAT	8
4 PŘÍKLAD SMÍŠENÉHO DESIGNU.....	10
5 ZÁZNAM POZOROVÁNÍ PRO NÁCVIK KÓDOVÁNÍ	12
SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY	38

EVROPSKÁ UNIE
Evropské strukturální a investiční fondy
Operační program Výzkum, vývoj a vzdělávání

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

1 ZÁKLADNÍ POJMY

Definice kvalitativního designu: zastřešující termín pro celou řadu výzkumných přístupů a strategií zaměřených na rozkrytí toho, jak lidé chápou, prožívají, interpretují a vytvářejí sociální realitu. Jde o nenumерické šetření, pracuje se s kvalitativními daty (nejčastěji verbálními), která jsou získávána prostřednictvím kvalitativních výzkumných technik.

Charakteristiky kvalitativního designu:

- Nenumерický
- Naturalistický
- Perspektiva aktérů
- Bez hypotéz
- Kvalitativní data
- Velikost vzorku
- Zobecnění?
- Cirkulární

Jaké podoby mají **data** v kvalitativním designu? Verbální a vizuální. Verbální data získáváme především prostřednictvím rozhovorů, vyprávění, písemných artefaktů; vizuální data získáváme prostřednictvím pozorování, fotografií, videonahrávek.

Formulace výzkumných **otázek** v kvalitativním designu se liší od formulací v kvantitativním designu. Často se ptají na „jak“ daného jevu. Například: „Jak studenti na praxi vnímají svoji roli ve škole?“ nebo „Jaké činnosti studenti učitelství na praxi vykonávají?“

Co je **analýza**? Kvalitativní analýza dat je uměním zpracovat data smysluplným způsobem a nalézt odpověď na položenou výzkumnou otázku (Hendl, 2016).

2 KÓDOVÁNÍ

Otevřené kódování je technika, která byla vyvinuta v rámci analytického aparátu zakotvené teorie. Kódování obecně představuje operace, pomocí nichž jsou údaje rozebrány, konceptualizovány a složeny novým způsobem. Při otevřeném kódování je text jako sekvence rozbit na jednotky, těmto jednotkám jsou přidělena jména a s takto nově pojmenovanými (označenými) fragmenty textu potom výzkumník dále pracuje.

V **technické realizaci** kódování máme v zásadě tři možnosti: (1) metoda papír tužka (2) ve wordu (3) v softwaru k tomu určeném (Atlas.ti). Kódování se však odehrává „v hlavě“, abychom tento proces usnadnili, volíme vhodný nástroj. I software pro kvalitativní analýzu dat je nástrojem, stejně jako tužka a papír. Software i papír-tužka mohou kódování usnadňovat i komplikovat.

Kdy kódovat v ruce?

- pokud naše myšlení podporuje podtrhávání, zvýrazňování, stříhání a přeskládávání papírů ve fyzickém prostoru
- pokud máme data verbálního charakteru, případně statická vizuální data
- pokud máme menší množství dat
- pokud potřebujeme kódovat kdykoliv a kdekoliv (dopravní prostředky, lokality bez elektriny atd.)
- pokud dokážeme organizovat a archivovat tištěné dokumenty
- pokud nepovažujeme kódování v ruce za zastaralé

Kdy kódovat pomocí softwaru?

- pokud máme k dispozici plnou verzi programu
- pokud máme větší množství dat
- pokud využíváme kategoriální systém
- pokud chceme využít funkce, které program nabízí:
- výběr kódů ze seznamu
- řazení kódů, lokalizace kódů, frekvence kódů
- vyhledávání úryvků

- změna kódů a kódovaných úseků
- navazování komentářů a mem na data
- kategorizace kódů
- síťová schémata
- tisk a archivace dat

Návodné **otázky** ke kódování:

- Co? Co je tématem promluvy? O jakém fenoménu se vypovídá? *O čem to je?*
- Kdo? O koho jde? V jakých rolích vystupují?
- Jak? Které vlastnosti jevu jsou zmiňované nebo naopak zamlčované?
- Kdy? Jak dlouho? Jaký je čas a trvání?
- Kde? V jakém prostoru je dění lokalizováno?
- Jak moc? Jak silně? Jaká je intenzita jevů?
- Proč? Jaké jsou příčiny?
- Kvůli čemu? S jakým záměrem aktéři jednají?
- Pomocí čeho? Jaké jsou strategie k dosažení cíle?

Příklad kódování – **in vivo kódy**:

„Máme napsanej nějakej ŠVP. My ho jedeme v prvních, šestejch třídách, ostatní jakoby do-
bíhají. Ale když začínám chemii v osmičce, tak ignoruji současný osnovy a myslím, že bych
si to před inspekci obhájl, a už jedu podle toho, co máme napsaný, a narážím na to, když
jsem to psal, tak člověk byl v nějakým rozpoložení, nějak jsme to tvořili s partou lidí dohro-
mady, mysleli jsme si, že to bude fungovat. V praxi se zjišťuje, že je to ze 30%-40% špatně,
je to třeba předělat, přepracovávat. Takže souběžně s tím měním ty kritéria, je s tím hrozně
moc práce. Je to takovej pokus omyl.“ (učitel Petr)

Deskriptivní kódy: Jedná se o kódy s nízkou mírou indukce, které slouží spíše k organizaci
dat a pojmenování identifikačních charakteristik. Dle Švaříčka a Šed'ové (2014) je to typ
kódů zatížený vysokou neproduktivností. Výzkumník nejde hlouběji pod povrch sdělení.
Například, výrok „Toto je moje politická orientace“ opatříme kódem „politická orientace“.

Induktivní kódy: Induktivní kódy výrok jen nereprodukuje, nýbrž mu přidělují „přidanou
hodnotu“. K tvoření takových kódů pomáhají otázky: Co?, Kdo? Proč? Jak? Kde? Kdy?

Pomocí čeho? Například, výrok „Na tom táboře jsme se dohodli, že do školy půjdeme jako skinheadi“ opatříme kódem „Vyjednaná identita“.

Obecným problémem kódování je nalezení určité rovnováhy mezi pouhou reprodukcí řečného (popis) a nadinterpretací, tedy situace, kdy v datech vidíme i to, co v nich není. V kódování jde o vystižení toho, co se objevuje v datech, nikoliv toho, co si myslíme my sami.

Na kódování navazuje proces **kategorizace**. Jedná se o proces seskupování pojmů, které se zdají příslušet stejnému jevu (Strauss & Corbinová, 1999). Z kategorií je následně sestavena **kostra analytického příběhu**. Jde o jednoduchý popis kategorií a vztahů mezi nimi. Účelem kostry je formulovat klíčová tvrzení, na která výzkumník přišel a to tak, aby byla soustředěna kolem ústředního jevu, který byl zkoumán. Jde obvykle o několik poměrně strohých oznamovacích vět. Kostru lze také zobrazit graficky v podobě schématu.

Kvalitativní design tak může sloužit následujícím účelům:

- k prohloubení dosavadní teorie nebo k vytvoření teorie nové
- k vytvoření teorie, která popisuje v termínech vědy to, o čem informanti hovoří svým jazykem
- k vytvoření vlastní sociální konstrukci reality, která je ovlivněna podobou dosavadního vědění výzkumníka

3 VYBRANÉ PŘÍSTUPY K ANALÝZE KVALITATIVNÍCH DAT

Cílem **kritické diskurzivní analýzy** je porozumět konstrukci sociálního světa aktérů, a to prostřednictvím: (1) identifikace utváření významů v rámci přirozené řeči a v situačním kontextu každodenní činnosti, (2) analýzy lingvistických rozborů promluv, mapování sociálního a kulturního kontextu, za nímž se skrývají mocenské diskursy, (3) analýzy jakým způsobem jsou legitimizovány a ideologicky podchyceny mocenské vztahy a struktury. Kritická diskurzivní analýza se nezaměřuje na podstatu či hlavní obecné myšlenky ve výpovědi, ale naopak zkoumáme podrobnosti, protiklady, neurčitosti, atd.

V souvislosti s kritickou diskurzivní analýzou je možné využít také přístup diskursivní psychologie. Ta analyzuje tzv. interpretační repertoáry mluvčích: „identifikovatelné soubory pojmů, popisů a řečnických obrátů, často seskupených kolem metafor či živých obrazů (...), které jsou v řeči používány ke konstrukci odlišných verzí jednání, self a sociální struktury“ (Potter & Wetherell, 1995, s. 89) a tzv. sociální praktiky: popisy, přesvědčování, vysvětlování, ospravedlňování, atd.

Cílem **interpretativní fenomenologické analýzy** je porozumění žité zkušenosti člověka. V tomto přístupu je analýza vždy zároveň interpretací, což má důsledky pro roli výzkumníka v tomto typu výzkumu. Mezi analytické postupy uplatňované interpretativní fenomenologickou analýzou patří: (1) deskriptivní kódování založené na opakovaném čtení a doprovázené poznámkami; (2) lingvistické kódování zaměřené na jazykové strategie (metafory, ironie, přísloví, hyperboly, zájmena) a na lokalizaci subjektu ve vztahu k situaci, či objektu; (3) konceptuální fáze zaměřená na tvorbu kategorií z kódů a poznámek, vznikající konceptuální kategorie můžeme považovat za interpretační repertoáry. Interpretace by v tomto přístupu měly poukazovat na jedinečný způsob, jakým je dané téma významné pro jednotlivce.

Cílem **zakotvené teorie** je vytvoření teorie vysvětlující zkoumaný jev. Tato teorie však má mít těsný vztah s empirickými daty. Nejde tedy o teorii ve smyslu dedukce, nebo spekulace, ale o teorii, která je induktivně vytvářena z dat za pomoci procedur, jako je kódování, nebo teoretické vzorkování. Kódování jsme se věnovali v jedné z předchozích částí tohoto textu. Krátce tedy jen k teoretickému vzorkování. To je založeno na premise, že badatel vybírá případy na základě potřeb vznikající teorie. Předpokladem je, že analýza probíhá souběžně se sběrem dat. Sebraná data jsou tedy analyzována, než se přikročí ke sběru dalších dat.

Z průběžné analýzy vyvstávají pracovní premisy, jakožto části vytvářené teorie. Sběr dalších dat je pak orientován tak, aby premisy prohloubil, nebo rozvinul, případně otestoval jejich limity.

Cílem **narativní analýzy** je rekonstrukce příběhů, které mnohdy v kvalitativních datech nacházíme. Východiskem zde je lidská tendence interpretovat svoji zkušenost do podoby příběhů a tím jí dávat smysl. Tato tendence může být podpořena specifickými způsoby sběru dat, jako je například narativní interview. V tom případě už je ale příběh do značné míry výtvořem výzkumné situace, což je nutné při analýze reflektovat. Narativní analýza se pak soustředí na rekonstrukci zkoumaných příběhů a jejich zprostředkování čtenáři. Ve výsledku jde o interpretaci interpretace, s konečným cílem rekonstrukce významu zkoumaného jevu.

Podrobnější informace a příklady analýzy ve výše uvedených přístupech najdete v knize Kvalitativní analýza textů: čtyři přístupy (Řiháček, Čermák, Hytych, a kol., 2013).

4 PŘÍKLAD SMÍŠENÉHO DESIGNU

Smíšený design je často asociován pouze s praxí, při které se kombinují kvalitativní metody s kvantitativními. Podle některých autorů však lze za smíšený design považovat už i výzkum, který využívá kombinaci různých analytických přístupů v rámci kvalitativního paradigmatu. Za smíšený design by v tomto případě bylo možné například považovat výzkumný projekt kombinující kritickou diskurzivní analýzu s interpretativní fenomenologickou analýzou. Dalším často problematickým bodem je vztah uplatňovaných přístupů v rámci celkového výzkumného designu. Pokud přístupy pouze koexistují vedle sebe, nejedná se o smíšený design v pravém slova smyslu. Důležitá je jejich propojenost a jednotlivé návaznosti mezi nimi. Klíčovým kritériem pro posouzení tohoto aspektu smíšeného designu je nastavení hlavní výzkumné otázky. Ta musí být nastavena tak, aby její zodpovězení vyžadovalo uplatnění několika analytických přístupů. Dílčí výzkumné otázky už toto kritérium samozřejmě splňovat nemusí a mohou být šité na míru jednotlivým přístupům. Jako příklad můžeme využít výzkumné otázky z našeho výzkumu řízení školní třídy:

HVO: Jak se liší pojetí strategií řízení třídy a jejich používání u studentů učitelství a zkušených učitelů (jejich provázejících učitelů) na druhém stupni základní školy?

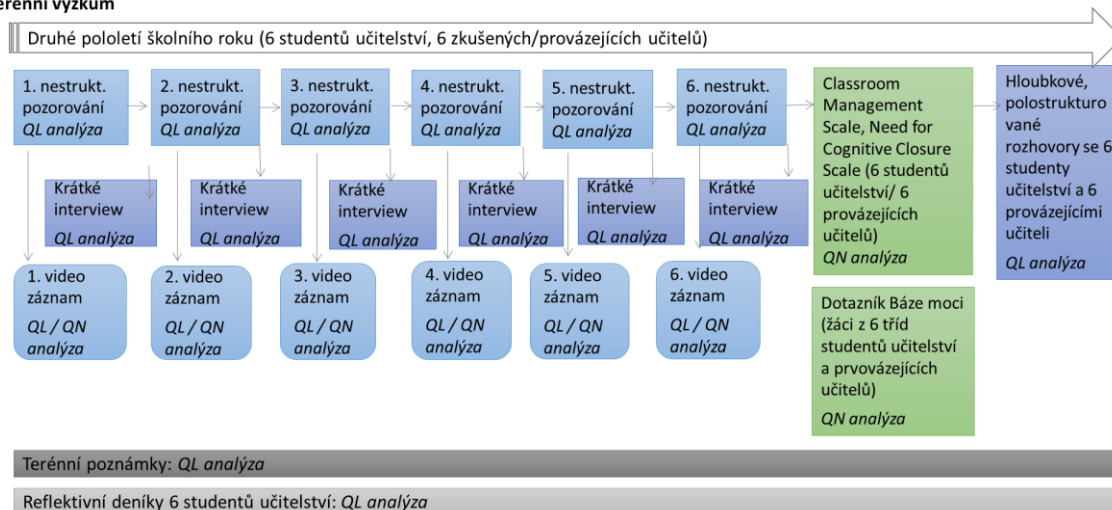
- DVO1: Jaké strategie řízení třídy používají? Jak reagují žáci na tyto strategie?
- DVO2: Jsou s to verbalizovat strategie, které používají a proč je používají? Jak reflektují a hodnotí jejich efekt?
- DVO3: Jaké pojetí strategií řízení třídy mají? Které strategie reflektují jako efektivní? Jak se jejich pojetí odráží v používání strategií?
- DVO4: Jak ovlivňují individuální charakteristiky (např. kognitivní uzavřenost) pojetí strategií řízení třídy a jejich používání?

S ohledem na specifikaci hlavní výzkumné otázky dílčími otázkami je zřejmé, že pro zodpovězení hlavní výzkumné otázky bude potřeba uplatnit jak různé techniky sběru dat (pozorování, rozhovory, dotazník), tak různé analytické přístupy (kritická diskurzivní analýza, interpretativní fenomenologická analýza, statistická analýza kvantitativních dat). Celkový design výzkumu pak zahrnoval videozáznam výuky, rozhovory se studenty učitelství i s pro-

vázejícími učiteli, deníky studentů učitelství a dotazníkové šetření adaptující nástroje Behaviour and Instructional Management Scale a Need for Cognitive Closure. Celkový pohled na tento případ smíšeného designu poskytne následující schéma. Více k tomuto výzkumu viz Lojdová (2019).

a) Terénní výzkum

b) Kontextové dotazníkové šetření

Classroom Management Scale (231 studentů učitelství a jejich cvičných učitelů): QN analýza
Need for Cognitive Closure Scale (231 studentů učitelství a jejich cvičných učitelů): QN analýza

5 ZÁZNAM POZOROVÁNÍ PRO NÁCVIK KÓDOVÁNÍ

Předmět: Český jazyk

Třída: osmá

Ve třídě je přítomno 21 žáků, z toho 8 kluků a 13 dívek. Před začátkem hodiny hlasitě povídání žáků, některé žákyně po očku koukají po kameře a upravují si vlasy.

0-5 min

((Učitelka vejde, žáci se postaví do lavic, ale stále ještě povídají, už ale ne tak hlasitě.))

U: Takže se posad'te.

((žáci se posadí, někteří zůstanou stát))

U: (nnn) ((mluví k jedné žákyni, o něco ji žádá, žákyně vstane a jde k paní učitelce, ta jí dává svoje klíče a vysvětluje, co má donést)) Jak jste určovali, jak jste psali ten test, jak jste měli zaškrtnávat (nnn). ((žákyně kývne, že rozumí a odchází))

((Ve třídě stále šum, žáci se baví, otáčí, 4 žákyně a 2 žáci stojí; U zapisuje do třídní knihy))

U: takže chybí (nnn) a Klárka. ((podívá se po třídě)) A no to je hezké tohle to. Takže Barčo.

Barča: Paní učitelko, prosím, omluvte mě já nemám (popis) domácí.

U: Fanda.

Fanda: Paní učitelko, já jsem zapomněl napsat nadpis, tak jestli to mám napsat někde nad to nebo (nnn)

U: Napiš to někde pod to.

U: Julča.

Julča: Paní učitelko prosím omluvte mě já nemám podepsaný domácí úkol.

U: To co včera.

Nela: Paní učitelko, prosím omluvte mě, já nemám podepsaný domácí úkol.

U: A jak to máš ty s tím sešitem?

Nikola: No, paní učitelko, já jsem ho teďka našla, (takže nemám domácí úkol)

U: Kdes ho měla?

Nikola: V aktovce.

U: A úkol teda nemáš?

Nikola: Nemám.

((jedna dívka posílá spolužákovi dopředu učebnici, kterou si zapomněl))

((šum ve třídě))

U: Vydrž.

((Eliška se hlásí))

U: Copak ještě, Eliška?

Eliška: Já jsem si teďka vzpomněla, že tam taky nemám nadpis (a jak to mám opravit?)

U: Tak to nech, já ti tam udělám vidličku a napíšeš ho do opravy.

Eliška: Já to mám u toho 4.a. Já jsem dělala prvně to (nnn)

((K: nese sešit paní učitelce na stůl))

U: (nnn) (my jsme se domlouvali a Světlana)

Světlana: Paní učitelko, prosím Vás omluvte mě, já nemám domácí úkol, protože (já jsem ho ještě ráno měla a nevím, kde mám sešit)

U: A neslyšeli jsme to už minule? (netvrdila jsi, že jsi ho měla)

Světlana: No, ale já jsem si založila nový sešit, právě.

U: Aha. Založila sis nový a ten nemáš taky. Tak (kdo ještě dál?)

K: Paní učitelko, já nemám podpis.

U: Tak, úlohu nemá teda Nikola a Světlana, takže pojd'te pro poznámku se žákovskou knížkou, ale svižně! A Damián mi to dá ten papír? (ještě ale pohledej),

Damián: (Ještě pohledám)

U: dneska volám tatínkovi, jo, máš tam nějaké pohledávky (od paní Otařové, od paní Gernerové) takže to k tomu připojíme.

(Světlana nese žákovskou knížku paní učitelce, ta jí tam píše poznámku, Světlana si jde sednout do lavice.)

U: Tak. ((Nela nese ŽK paní učitelce, ta jí zapíše poznámku a jde si sednout zpět do lavice.))
Než se vrátí Renča, protože já jsem zapomněla opravené ty testíky, co jsme psali minulou hodinu, to znamená (nnn) ((šum ve třídě, Nela si sedá, žáci kašlou, učitelka vstává ze židle a jde se postavit před tabuli))... pomáhali mi je opravit, takže až to Renča donese, tak si to rozdáme, prohlédnete si to. A my dneska budeme opakovat příslovečná určení. Na začátku si uděláme takovou práci ve skupinách, kde budeme pracovat a budeme vyhledávat nebo vytvářet společně věty a vyhledávat příslovečná určení, to znamená, že si to zopakujeme a potom budete samostatně pracovat. Damiáne buď tak laskav, sbal tu fyziku, tu biologii a co to tam ještě máš a věnuj se už jazyku českému, ano?

Tak, pomohli byste mě, zopakujeme si jakého druhu mohou být příslovečná určení ((učitelka bere do ruku křídu a jde psát na tabuli)) už jsme si to psali, ale zopakujeme si to ještě jednou ((učitelka píše na tabuli: příslovečná určení, dopíše a otočí se na žáky)) takže jaká mohou být příslovečná určení? ((přichází Renča s opravenými testy, učitelka poděkuje))

D: Místa

U: Takže místa. ((zároveň to hned píše na tabuli))

((většina žáků se hlásí))

U: Adélo.

Adéla: Času.

((učitelka píše na tabuli času, hlásí se 8 žáků))

U: Eliško.

Eliška: Způsobu.

((učitelka píše na tabuli způsobu, hlásí se 6 žáků, Renča rozdává mezitím opravené testy))

U: Vojto.

Vojta: Míry.

((učitelka píše na tabuli míry, žáci, jak dostávají opravené testy, tak se začínají věnovat svému testu; hlásí se 4 žáci))

U: Fando.

Fanda: Příčiny.

((učitelka píše na tabuli příčiny, ale stále se dívá po žácích, neztrácí s nimi oční kontakt; hlásí se 4 žáci))

U: Verčo.

Verča: Účelu.

((učitelka píše na tabuli účelu, hlásí se 2 žáci))

U: Aneto.

Aneta: Účelu.

U: To už máme. ((ukáže na tabuli))

((šum))

Aneta: Podmínky.

U: Podmínky. ((zároveň píše na tabuli podmínky; ve třídě začíná být rušno, hlásí se už jenom Fanda)) A poslední.

5-10 min

A to ví dneska jenom Fanda? Ostatní, přestaňte chvílku sledovat papíry. ((přihlásí se D, učitelka na ni ukáže, dá ji pokyn vyvolání))

D: Přípustky.

U: Přípustky. ((současně píše na tabuli přípustky))

((žák u okna zadělá žaluzii, učitelka se ohlédně, žáci si sdělují, co dostali za známku))

U: Máme tady elektriku asi ne?

K: No já nevidím.

((žáci se baví))

U: Tak (2) Takže řekli jsme si, jednotlivé druhy příslovečných určení jste někteří přestali dávat pozor, máte tedy před sebou opravené ty testy, co jsme minule psali.

Damián: Zapišeme si to?

U: My jsem si to- Zapišeme si to (zase na konci měsíce), myslím si, že jsme si ty problémové úkoly tady minule vysvětlovali hned po testu, takže si myslím, není potřeba se k tomu vracet, nebo má někdo nějaký dotaz, k nějakému úkolu? My jsme si to hned vysvětlili, tak myslím si, že to je jasné. Takže si můžete dát ty testíky někde bokem, zápisy zapišeme jako vždycky koncem měsíce a teď prosím vás mě poslouchejte ((učitelka si bere nějaký papír ze stolu)) Každý z vás dostane lísteček ((učitelka si bere křidu do ruky)) na kterém bude napsaná jedna věta, jedno to slovo a nebo spojení s předložkou a ((učitelka se shone k zemi a něco z ní zvedne a dá to na stůl)) a vy to slovo určíte jako příslovečné určení, abyste neurčovali, která tam nebudou, takže tam bude místa, času, způsobu, účelu, podmínky a jedna přípustka ((současně učitelka podtrhává na tabuli tyto druhy příslovečného určení)). Tam ta, až budete vytvářet skupiny, dole mě to nevyšlo akorát ((ukazuje na tabuli)), tak ta jedna přípustka, která tam bude se připojí k té, k těm čtyřem podmínkám. Podle toho, jaké příslovečné určení tam budete mít, kdo bude mít místa bude jedna skupina, kdo bude času, druhá a tak dále ((ukazuje na tabuli)) je nám to jasné? Abychom si ještě řekli počet, takže místa bude mít čtyři, protože to nevyjde akorát, proto vlastně dneska vyjde protože chybí ještě Klára, jeden ((ukazuje na prstě)) zbyde. Takže času bude pět, takže možná bychom nemuseli dávat tu jednu přípustku, protože nám to akorát, (ještěže) jsem si toho teda všimla, (pardon teda) nebude to přípustka, bude to příčina. Měly by to být teda skupiny po čtyřech a jedna bude po pěti, tak uvidíte, jak to vyjde. Takže já vám rozdám teď ty lístečky, buďte zatím v klidu, nezačněte, jak je vaším dobrým zvykem se nějak děsit, protože (nnn) tak nastejno, takže...

K: Já to nechápu.

U: Co nechápeš? Tady si ((ukazuje na lístečku)) určíte, jakého druhu to příslovečné určení je a potom řeknu kdo má příslovečné určení místa a ti co mají na tom svém lístečku příslovečné určení místa půjdou sem ((ukáže na lavici v první řadě)) a budou čtyři a vytvoří jednu skupinu, není na tom nic těžkého.

((ve třídě šum, žáci se baví, učitelka rozdává lístečky))

U: Ticho. Nebavíme se, Dane, každý to zkusí vyluštit sám, potom když přijde do nějaké skupiny, kam nebude patřit, tak vy mu to zkontrolujete si to navzájem, když nebudete vědět, já vám pomohu a kdo k vám nebude patřit, tak toho vyhodíte.

Eliška: (nnn) takže je to přípustka nebo příčina.

U: ee, já to nemám napsané Eliško, příčina, (tam jsem to popletla, ano?)

K: (nnn)

U: Necháme to až potom, já bych to teďka ráda rozdala, ano?

K: jojojo.

D: A to máme určit jenom ty příslovečná určení?

U: Jenom ta příslovečná určení, ostatní, pokud si chcete, jak jsme zvyklí, určit podmět a přísudek,... ano samozřejmě, to je vaše.

K: Paní učitelko, (co je podtržené, nnn)

U: Tady ty podtržené nic, ale

K: (tam ty na tabuli)

U: Je to na tabuli, ano.

K: Tak to co je podtržené (je příslovečné určení)

U: (To musí a bude!)

10-15 min

Tak (2) ((učitelka rozdala všem lístečky)) Zbyla mě tady jedna, (pak si ji taky určíme). Dane a ty už to máš, že se tady...

Dan: (nnn)

U: (Jo aha, tak to tam běž opravit.) (1) ONDRO! ((učitelka se dívá směrem k Ondrovi a dává si prst před pusou))

((žáci se mezi sebou radí))

U: Není to těžké. Myslím si, že to máte už většinou udělané, že? Je to tak? (5) Takže měli jste tam, každý v té větě jedno slovíčko tučně vyznačené a to jste určili jako nějaké příslovecné určení a teď tedy se podíváme, jak jste byli úspěšní, takže, kdo má příslovečné určení místa? ((4 žáci se přihlásí)) Zvedne ruku. My zkontrolujeme, jestli to bylo správně. Takže Světlano, přečti.

Světlana: Seděl v křesle.

U: Mělas určit co?

Světlana: Křesle.

U: Je to správně?

((žáci pokyvují hlavou))

U: Dobře. Aneto.

Aneta: Vlak jedoucí z Brna se zpozdil.

U: Cos měla určit?

Aneta: Z Brna.

((učitelka pokyvuje, že je to správně a dívá se na žáky, na jejich reakci))

U: Tak, Ondro.

Ondra: (nnn) a to je místa.

U: A kdo ještě tam byl? ((rozhlíží se po třídě)) Eliška.

Eliška: Všichni šli domů.

U: Místa. Takže až řeknu, že si máte jít udělat skupiny, tak půjdete k Elišce, ty čtyři, zatím zůstaňte na místě, ano? Tak čas, kdo má čas? ((hlásí se 3 žáci)) To vás je nějak málo. Tak Lukáši.

Lukáš: (nnn)

U: Je to čas?

ŽŽ: Ano.

U: Tak, Julčo.

Julča: (nnn), tak národ.

U: Ano, máš, mělas i, cos měla prosím tě?

Julča: Národ.

U: Mělas to vyznačené?

Julča: Jo.

U: Dobře.

((Učitelka pokynem ruky vyvolá žáka))

K: (Někdy tě navštívíme.)

U: Ano, a Pavel.

Pavel: (Cesta trvala celou věčnost). Věčnost? To je čas-

U: Ano, je to v pořádku. Další skupinu máme, teď jsme říkali, další skupina, že bude způsobu

((5 žáků se hlásí))

U: Takže, Eliško.

Eliška: Jmenu, jmenu, ((zakoktání)) Jmenuje se Petr.

U: A mělas určit?

Eliška: Petr.

U: Takže dobře je to. Kdyby to bylo špatně, tak křičte. Nelo.

Nelo: Při opatrnosti se nic nemůže stát. Při opatrnosti.

U: Je to způsob? (3) Není to způsob. To je špatně. Dan.

Dan: Pojedeme autobusem.

U: Ano, a ((ukázáním ruky vyvolá dalšího žáka))

K: (nnn)

U: (lépe), ano. Tak Nelo já ti dám (jiný lísteček) (nnn). A Nikola?

Nikola: Půjdem do samoobsluhy nakoupit. Nakoupit.

U: Je to způsob?

ŽŽ: Ne.

U: Ne, takže, kdo, komu jsme schválili způsob.

D: Elišce.

U: A ještě?

ŽŽ: Vojtovi.

U: Jste čtyři?

ŽŽ: Ne.

U: Ne? Tak ještě někdo nám chybí

((šum, žáci se baví, dohadují))

D: Zkus to přečíst.

D: (Já to tak udělám.)

U: No a co to je?

D: Způsob.

U: No tak, nehlásila ses (nebo jo?)

D: Hlásila.

U: Jo? Tak dobrý, já jsem to neslyšela nebo jsme to neviděli. Takže máme, způsob. Pak jsme říkali, že by tam měl být účel.

((hlásí se Renča))

U: Renča jenom? ((přihlásí se Nela)) Tak teďka už i Nela, já si to (nnn). Takže Nelo přečti.

Nela: (nnn, nevysvětloval)

U: Ano, je to účel? ((žáci neví, nikdo nekývá hlavou na souhlas)) Je nebo není?

U: No Nelo, jak sis to řekla, co sis řekla?

Nela: (no jakože proč to řekl)

U: Ano, proč, za jakým účelem. Renčo. ((pokyn rukou k vyvolání))

Renča: (Uděláš mi to pro radost). Radost (nnn). A uděláš mi to za jakým účelem, pro radost.

U: Dobře. ((Pokyn ruky k vyvolání Nikoly))

Nikola: Půjdeme do samoobsluhy nakoupit.

U: Ano.

Nikola: Takže.

U: A mělas určit.

Nikola: Nakoupit.

U: Ano, a to je?

Nikola: Účelu.

U: Účelu. Ještě má někdo? Barčo.

Barča: Běž se do koupelny umýt.

U: Ano, a tak nám zbylo, Eliško, co?

Eliška: Ee, no, podmínka, a jedna příčina.

U: Takže příčiny, přípustky (nnn)

Eliška: Já mám tu příčinu totiž.

U: Co máš?

Eliška: Já mám. Kvůli tobě jsem zmeškal vlak.

U: No, takže cos měla určit?

Eliška: Kvůli tobě.

U: Takže to je, ano. Co kdo ještě má? Kdo ještě nám zbyl? Verčo.

Verča: Já mám. Za deště na výlet nepojedeme. Za deště. A je to podmínka (za jaké podmínky)

U: Dobře. ((pokyn rukou k vyvolání))

D: Já mám (nnn) a já nevím.

U: No tak, co si řekneš?

15-20 min

D: Bez koho čeho?

U: No, jednak, můžeme říct, a nebo? ((šum žáků, někteří polohlasem odpovídají)) Za jaké podmínky je ta událost neplatná, když nám tam nedají razítko. A? ((pokyn rukou k vyvolání žáka))

K: (nnn) za deště. Za deště, tak to je podmínka

U: Ano, za jaké podmínky. A Fanda.

Fanda: Ten lék užívejte obden. To je podmínka?

U: Ne,

ŽŽ: Obden, je čas.

U: To je čas. A tys nám to ještě předtím neříkal?

Fanda: Neříkal, já jsem právě nevěděl, jestli je to čas nebo podmínka.

U: Takže tady to je čas. Jak často ho máš používat. TAKŽE, říkala jsem, že místo půjdou za Eliškou, v klidu se tam tedy nějak přesuňte, kdo měl příslovečné určení místa. ((učitelka tleskne)) No rychle, a vemte si cvičné sešity s sebou.

((ve třídě začíná šum))

U: (Tak se nějak sesedněte vedle Elišky, ke stolu, MÍSTO). ČAS má kdo? ((přihlásí se 5 žáků)) Takže za Karlem běžte, pozor tam na ten stojan, ať to neshodíte. ((Karel začne něco brblat)) Tak se posuňte, Karle.

D: Máme si vzít učebnici?

U: Vemte si psací potřeby a cvičný sešit, jo? Nic jiného nebudete potřebovat.

((přemístování žáků, učitelka se dívá dozadu na skupinu u kamery))

U: POZOR. Neshod'te to tam, jo? (3) Tak, ÚČEL, je kdo? ((přihlásí se 4 žáci)) (Tak se tady posad'te, u děvčat) ((učitelka ukazuje lavici, kam se mají posadit)). (2) Co nám zbylo? Vojto.

Vojta: Způsob.

U: (Tak támhle způsob.) (5) ZA VOJTOU. (3) ÚČEL? ((přihlásí se Eliška)) Tak tam k Elišce.

ŽŽ: (Ne my nejsme účel), my jsme ta podmínka.

U: TAKŽE PODMÍNKA a...

D: Podmínka jde za mnou.

U: A vy jste? A je to všechno ne? ČAS JE KDO? ((rozhlíží se po třídě, žáci se ozvou)). Máme, výborný. TAK a teď mě budete poslouchat, vysvětlím vám další bojovný úkol. Každá skupina ((polohlasem si učitelka přepočítá skupiny)) jedna, dva, tři, čtyři, pět, výborně. Dostane popletené věty, například ((učitelka čte z papíru)) Mourovaté kočky bzučeli na bzučely na jarním sluníčku. Včely kuňkaly v úle u lesa. Vaším úkolem bude. Ty papírky budou vaše, je to práce za skupinu. To znamená, ale do sešitu si je piště ty větičky všichni, protože pak s nimi budete pracovat. To znamená, že společně na tom budete pracovat. Je to, né práce jednotlivce, můžete si škrtat, dělat si tam co chcete. Vy ty věty poskládáte správně, jak mají být a máte na to deset minut. Ano? A do sešitu napíšete, do cvičných, správné věty, ty špatné ne.

((po celou dobu, co učitelka vysvětluje, se žáci ve skupinách baví; učitelka začne rozdávat papíry s popletenými větami))

D: Paní učitelko?

U: Ano?

D: (Já se vás potom zeptám.)

U: ((rozdává)) Takže tady máte větičky. Někde to vyjde dvakrát, uvidím, jak mě to vyjde, zatím dám každému do skupiny jeden lísteček. Posad'te se tak k sobě, ať na to všichni vidíte.

(6) Mají všichni? Tady máte ještě (jeden lísteček) ((dává do některých lavic ještě lísteček navíc; mluví se žáky ve skupině, není slyšet co))

D: Paní učitelko ((vykřikuje, není ještě vyvolaná))

((učitelka rozdává lístečky navíc do skupin; dojde ke skupině, kde žákyně vykřikovala))

D: (a tady z těch teda jeden) (nnn)

U: DĚCKA. ((otočí se k celé třídě)) Možná jeden ten výraz vám tam zbyde, ale jinak by to mělo přesně k sobě, ano?

D: (nnn)

U: Ano.

D: Paní učitelko ((vykřikuje)) takže jeden výraz (nnn).

U: Ten součet je (úplně stejný) (a jeden ten výraz tam přidán).

D: Takže jeden výraz bude (bokem).

U: (nnn) ((přes velký hluk žáků není rozumět))

U: (HALÓ) ((třikrát zatleská, pro utišení žáků)) Ty lístečky jsou vaše, můžete si tam dělat, co chcete, ale nerušte se.

ŽŽ: (nnn) ((jedna skupina se na něco ptá))

U: Ano, (nnn) ((učitelka odpovídá, ale není nic rozumět))

U: A POZOR NA ČAS. Jeden sleduje čas, máte na to jen deset minut.

D: A musí to být (nnn)

U: (jméno dívky) Jak chcete. (3)

U: ALE. Ale potichu. ((jde k jedné skupině))

K: Paní učitelko a můžu psát jenom jeden nebo čtyři

U: Napište si to všichni, protože pak s tím budete pracovat.

D: (takže úplně všechny věty každé)

U: ((mluví k celé třídě)) Ty věty si do toho cvičného sešitu piště každý, (protože s nimi pak budete pracovat)

((Žáci pracují ve skupinách, ve třídě je docela velký ruch, žáci se baví hodně nahlas, baví se nad popletenými větami a smějí se; učitelka si něco pročítá u svého stolu)) (77)

20-25 min

U: (Nikola s Eliškou. Pracujete ve skupině? Je to na čas. Pracujeme a nebavíte se)

((učitelka obchází jednotlivé skupiny a dívá se, jak žáci pracují))

U: No dejte ten jeden papír, možná Lukášovi, aby (vám pomáhal).

K: (On ho má s náma třema víte?)

U: Ale tady ta skupina, nebo, proč nepracujete, proč (oni jsou tamhle)

ŽŽ: (nnn)

U: No to nevádí, ale měli byste to dělat společně, budete to mít rychleji.((ukazuje na skupinu u dveří vzadu)) Měli byste pracovat společně. Nebo si to třeba rozdělit. ((mluví k té stejné skupině, ale pomalu už odchází a dívá se k dalším skupinám)) (28) MŮŽETE SI TO ŠKRTAT, aby jste měli přehled, co už jste (ukončili).

K: Paní učitelko. (nnn)

((paní učitelka jde k zadní skupině, kde se žák na něco ptá, radí jim a potom mluví ke všem))
DĚCKA, TEN DOBRÝ OBĚD A TA bramborová polévka, tam z toho použijte jenom jedno, jo? (máš tam bramborovou polévku a dobrý oběd, to se hodí jen do jedné věty, to tam je takové nnn).

D: (nnn)

U: Ale píšete i.

((učitelka radí jedné skupině))

U: (Ne to nemůžete spojovat, tam někdo jiný vařil nnn)

K: Paní učitelko. ((přihlásí se a vykřikne)) ((paní učitelka radí skupině ve předu a žáka zezadu neslyší))

U: TAK PŮLKA ČASOVÉHO LIMITU VÁM VYPRŠELA.

((v zadní lavice se hlásí kluk; učitelka jde k němu a vysvětluje ve skupině))

K: Jak, jak jste tady říkala (nnn)

U: Tam máš bramborovou polévku nebo dobrý oběd, tak si vybereš k tomu, že vařili jenom jedno.

ŽŽ: a co (nnn)

U: Asi někdo jiný vaří, tak vyberte někoho jiného.

K: (nnn)

U: No můžete úplně takhle všechno přeházet ((motá rukami) Sovy to nebudou vařit, že jo?

((paní učitelka obchází skupiny a dívá se, jak pracují)) (16)

25-30 min

D: Paní učitelko. ((žákyně se přihlásí a učitelka jde k jejich skupince u dveří a něco jim tam vysvětluje; není rozumět)

(17)

K: Paní učitelko (nnn)

U: Ano každý (nnn) pracovat.

((učitelka obchází skupiny; všechny skupiny pracují))

(20)

U: Tak kolik už máte vět? ((dívá se ke skupině ve přední lavici; něco jim radí a dál potom obchází skupiny, sem tam někomu něco poradí)) (77)

U: TAKŽE, PROSÍM VÁS, DOKONČUJEME. DODRŽÍME LIMIT

K: Ale my to ještě nemáme. Ještě dvě věty.

U: Dobře (ale my nebudeme čekat, až to dokončíte, čas nebudeme přidávat). (2) Máte ještě minutku.

((žáci rychle dopisují; učitelka stojí před tabulí se založenými rukama a rozhlíží se po žácích))

(24)

((Jedna žákyně se přihlásí, jestli může jít na záchod, učitelka kývne hlavou))

(14)

U: TAK, tady jedna skupina už je hotová, která je ještě hotová? Eliška.

K: (nnn) (to nemáme všichni napsaný)

U: Dobře. Tam asi Lukáš bude mít trochu problém (nnn)

Lukáš: No já si to připravoval, (a teď jsem to začínal psát)

D: Na, opiš si to, jestli to po mě přečteš tohle.

U: Takže, DOPIŠTE.

(6)

U: Tak, přestaneme už psát (2) a zkontrolujeme si. Samozřejmě je možné, že někdo spojil část podmětovou s jinou částí přísudkovou a vznikla mu jiná věta, ale mělo by to být tak asi zhruba stejné. Takže máme mourovaté kočky. Jakou větu, Eliško, jste vytvořili vy? ((učitelka stojí vepředu s papírem v ruce))

Eliška: Mourovaté kočky mňoukaly na jarním sluníčku.

U: Máte? ((ptá se celé třídy a rozhlíží se))

ŽŽ: Ne ((jedna skupina se hlásí))

U: To jsem slyšela, vy máte asi ty včely na tom jarním sluníčku, ale asi nejlepší by to bylo takhle, abychom to v (nnn) jako udělali, jakou vy jste teda Verčo vytvořili vy?

Verča: Mourovaté kočky mňoukaly za vsí.

U: Hmm, nevím, jestli to vyjde potom. ((kývá hlavou do stran – pochybuje))

U: Dobře, Eliško vydrž. Máme včely, Nelo, co jste napsaly vy?

Nela: Včely bzučely v úlu u lesa.

30-35 min

U: Dobře. Má někdo jiné spojení? ((přihlásí se skupina, která má už kočky v jiné větě)) Vy teda jste byli tady odlišní (od ostatních)

D: Včely bzučely v úlu na jarním sluníčku.

U: Na jarním sluníčku. Tak vy jste tam použili, to co měly děvčata u těch koček. RYBY, Julčo.

Julča: Ryby v našem rybníce pěkně plavaly.

U: Pěkně plavaly, já bych si tam to pěkně (přiřadila k něčemu jinému). Tak, co ty opice, co máme, pšš ((dává si prst před pusou))

((žák vzadu začne křičet na spolužáka, že musí přemýšlet, než něco napíše a ťuká si při tom na čelo; učitelka jej okřikuje))

U: Fando, Fando, co máme u opic? Ondro. (1) Opice?

((vzadu stále Fanda nadává spolužákovi, že nepřemýšlí))

Ondra: Opice se houpaly na větvích mohutných stromů.

((učitelka se dívá na zadní skupinu, kde se stále baví))

U: Julčo, slyšeli jste to?

Julča: pšššš ((snaží se utiшит kluky ve své skupince)) KLUCI!

U: ZELENÉ ŽÁBY. Barčo.

Barča: Zelené žáby kuňkaly v rákosí u rybníka.

U: Nahlas. ((dívá se stále dozadu na skupinku, kde se baví))

Barča: Zelené žáby kuňkaly v rákosí u rybníka.

U: Ano. Sovy. Dane ((ukáže na něho prstem))

Dan: Sovy houkaly u lesa.

U: Máme někdo?

((učitelka kývnutím hlavy vyvolá žákyni))

D: Sovy vyděšeně houkaly.

U: To vyděšeně bych k tomu přidala, protože jinak se vám to vyděšeně pak ztratí. Kozy. (1) Kozy. Eliško.

Eliška: Kozy v ohradě (nnn) mečely.

U: Ano. Populární zpěvačky. Aneto.

Aneta: Populární zpěvačky zpívaly na pódiu písně.

D: My máme pěkně zpívaly. ((Dívka vykřikne, bez přihlášení))

U: No vy jste to tam trošičku obměňovali. ((motá jednou rukou)) Kuchařky? Tady jsme se dohadovali ((ukazuje na skupinu vepředu)) Tak, Eliško, jak jste to vyřešili vy, ty kuchařky?

Eliška: Já mám oboje. Kuchařky vařily dobrý oběd. A kuchařky vařily bramborovou polévku.

U: Ano, tam šly vytvořit dvě věty, já jsem říkala, pozor, (na to byla schválně daná), aby vás to trochu zmátlo. Zebry? (1) Marku.

Marek: Zebry se pásly (nnn)

U: Ano. A poslední byla ta fena, Verčo.

Verča: Fena se štěňaty štěkaly na kolemjdoucí.

U: Jo? ((rozhlíží se po třídě)) TAK a teď úkol. A teďka prosím vás, už se přesuňte na svá místa, zpátky do lavic.

((žáci se hned začnou přesouvat))

U: (Tady bylo důležité, aby jste si opsali věty všichni.)

(11)

U: (Tak a dobře mě poslouchajte.) VEZMETE SI, Vojto! ((Vojte se ještě neposadil na své místo.)) Vyberete si TŘI libovolné věty, jaké chcete a u těch vět určíte podmět a přísudek,

protože to je vždycky potřeba určit, a vyhledáte všechna příslovečná určení, která v té větě jsou.

D: Jenom příslovečná určení?

U: JENOM příslovečná určení, někde bude jedno, někde budou dvě. Ano (Jirko)?

(Jirka): Kolik si máme vybrat?

U: Tři. (Jirka) neposlouchal (2) Tak, věty máte napsané, takže to bude...

D: A když tam nebude příslovečné určení?

U: Je tam, vždycky. (2) Vždycky by tam mělo být, pokud jste teda tu větu nevytvořili nějakým záhadným způsobem (že jste ho tam vypustili).

Vojta: (Cože teda máme určit?)

U: Vojto, co teda, (nnn) co myslíš?

Vojta: Podmět, přísudek a tak dále.

Julča: NE, příslovečné určení.

((smích žáků))

U: Podmět a přísudek určujeme vždycky a potom příslovečná určení, protože dneska máme za úkol zopakovat si příslovečné určení.

D: Kolik že?

U: Tři. (5) No a zase čas, pět minut, aby nám pět minut zbylo na zopakování. (1) Věty máte napsané, takže to pofrčí.

((žáci v tichosti píší, učitelka stojí u svého stolu se založenými rukama a dívá se po třídě))

(30)

U: Můžete zvedat ruce, kdo je hotov. (má uděláno)

((přihlásí se Eliška a Vojta))

U: Dobře, ruce dejte dolů, (nnn)

((přihlásí se Damián))

U: Ano? ((kývnutím hlavy jej vyvolá))

Damián: (nnn)

((učitelka si vezme brýle na čtení a jde k němu, něco mu radí, není pořádně rozumět))

U: (no ale tam měla být asi ještě něco) DĚCKA, pokud jste napsali to kuchařky vařily dobrý oběd, zrovna v té větě skutečně není příslovečné určení, protože se mělo do té věty nějaké příslovečné určení ještě dát (nnn) Tam to skutečně nejde, jo? Tam to fakt nejde, to máš pravdu. No a něco tam muselo do toho jít. Tak ((podívá se směrem na hodiny)) Zatím se hlásili jenom tři.

((přihlásí se další žáci))

K: čtyři

U: čtyři se hlásili, už nám to přibývá.

((postupně se přihlašují další))

U: Taky. ((kývne hlavou směrem k žákovi, že o něm ví)) Julča. (Takže ještě počkáme)

((začne ve třídě šum))

U: Tři věty, Fando, ty dneska neposloucháš. (protože ti nenadávám dneska, že?)

Fanda: No, už nadáváte.

U: Už nadávám?

Fanda: Už nadáváte, paní učitelko.

U: Už nadávám jenom té úzké skupince, asi.

((žáci vykřikují))

35-40 min

U: Tak (5) Takže, Ondro, ty už jsi hotov, myslím si, že už jsme všichni hotovi. Tak přečti větu, jednu, z těch tří, co sis určil a my posloucháme, kdo si napsal, kontrolujeme si.

Vojta: Opice se houpaly na větvích mohutných stromů. Takže opice to je podmět, se houpaly je, ježiš, ten, ((sousedka mu šeptem napoví přísudek)) jo přísudek shodný a na větvích je příslovečné určení místa.

U: A teď se tě zeptám a vás ostatních. Co, jakým větným členem je to slovo strom? (7)

((7 žáků se hlásí))

U: Eliško.

Eliška: Ee, předmět?

((učitelka kroutí hlavou jako nesouhlas))

Eliška: Tak to nevím.

U: Copak nám to rozvíjí? Přemýšlejte. (3) No ostatní nepoznali? Copak, kterépak slovo nám to rozvíjí? Julčo?

Julča: ee, já nevím, já jsem myslela, že je to ten podmět.

U: Mrkněte do toho. Jak jste si tu větu napsali. UDĚLEJTE SI TAM ŠIPKU ((ukazuje prstem ve vzduchu tvar šipky))

((ve třídě je šum, žáci se začínají bavit a dohadovat, učitelka je utiňuje))

U: pššt, Eliško. Tak ((pokynem hlavy vyvolá žáka))

K: Je to předmět ve 4. pádě?

U: Teď jsem říkala, že to není předmět, protože je to ((žáci něco vykřikují, není rozumět))
No, už hádáte. Verčo.

Verča: (nnn)

U: Tak já vám to napíši, já vám to napíši na tabuli.

((žáci se baví a učitelka píše větu na tabuli))

U: A Elišku volat nebudu, protože ona to ví určitě, a to já nechci (aby ona nám to hned řekla).
(5) TAK řekli jsme, že na větvích je příslovečné určení místa, protože jsme se ptali jak?
Ondro.

Ondra: Kde.

U: Kde. A teď se podívejte, já jsem se ptala, jakým větným členem je stromů, podívejte se, co nám to rozvíjí. (2) No, Verčo, co nám to rozvíjí?

Verča: No, jakože na jakých větvích, stromů.

U: No, takže co to musí být?

ŽŽ: Přívlastek.

U: Ano, a jaký?

ŽŽ: Neshodný?

U: Ano. A mohutných? (1) je co? Co to je?

ŽŽ: (to stejný)

U: To samé?

ŽŽ: Ano, ale (nnn)

U: Takže co to je teda?

ŽŽ: Přívlastek.

U: A úplně to samé? ((píše nad slovo mohutných zkratku přívlastku)) Taký neshodný?

ŽŽ: Shodný.

U: Takže není to to samé, protože tenhle je shodný, ano?

Eliška: (to mohutných rozvíjí ty větve nebo mohutných stromů?)

U: Nenene, to myslíš to mohutných? To rozvíjí ty stromy.

Eliška: (Takže nebudou mohutný větve, ale bude mohutný ty stromy?)

U: Ano byli to větve stromu a ty stromy byly mohutné. Ano? Protože to bys musela mýt na mohutných větvích stromu. Tak, to bys musela mít předtím. Tak, Aneto, jakou větu sis vybrala ty? ((otáčí se na hodiny a kontroluje čas))

Aneta: Mourovaté kočky mňoukaly na jarním sluníčku.

U: No?

Aneta: Takže, podmět je kočky, mňoukaly přísudek slovesný a sluníčku příslovečné určení místa.

U: Ano. A má někdo větu, kde je nějaké jiné příslovečné určení, než příslovečné určení místa?

((někteří žáci se začínou přihlašovat a zároveň mluvit, aniž by byli vyvoláni))

U: Jano. Tak Verčo.

Verča: Sovy vyděšeně houkaly. Sovy je podmět, houkaly je přísudek slovesný a vyděšeně je příslovečné určení způsobu.

U: Dobře. Ještě nějaké jiné příslovečné určení? Nebyl tam čas nikde? (3) Takže jenom místo a způsob? (2) Takže to byla poměrně jednoduchá příslovečná určení. Ee, (.) Vemte si, (1) všichni si vezmeme větičku, jak jsou ty, jak je ta fena se štěňaty (2) ano? Tu větu si teď vezmeme všichni a najděte tam podmět a přísudek. (6) ((Eliška se hlásí)) (5) Eliška už ho našla. (7) ((hlásí se další žáci, 5 žáků)) (7) Tak Světlano, cos určila jako podmět.

Světlana: Fena? (2) se štěňaty?

U: Takže podmět je co?

Světlana: Fena se štěňaty.

U: ehm. ((kývnutí hlavou na souhlas)) Jak říkáme větnému členu, který je vyjádřen více než jedním slovem? (1) Jaký to je větný člen?

K: Mnohonásobný.

U: No, ne mnohonásobný, ale? ((kývnutím hlavy vyvolá Elišku))

Eliška: Několikanásobný.

40-45 min

U: Několikanásobný, takže to je několikanásobný větný člen. Takže, co jsme si... ((kluci vpředu něco vykřikují))

Ondra: (Jo to je matika vlastně)

U: Vy máte asi

Ondra: Mnohočleny.

U: mnohočleny, tak se nám to tady spojilo.

((smích))

U: Tak, kdo by byl teď schopen říct ((učitelka hodně ztiší hlas)) ostatním, co jsme dneska v této hodině měli za takový hlavní úkol, co jsme opakovali? ((přihlásí se Eliška, Damián, Ondra)) Aby to nebyl pořád a ten samý, (Eliška, Damián). TAK Damiáne, nahlas.

Damián: Příslovečná určení jsme opakovali a podmět a přísudek.

U: No ten děláme vždycky, že?

Damián: No.

U: Tak, kdo by nám řekl, já to ještě honem smažu, aby to nebylo vidět ((maže tabuli, na které jsou napsané druhy příslovečných určení)) Kdo by byl schopen nám všechna ta příslovečná určení vyjmenovat? Jaká máme příslovesná určení?

((hlásí se asi 4 žáci))

U: Fanda ne, ten už nám je hlásil na začátku, ten je uměl dobře. Tak kdo? Skutečně všechna. Tak Renčo.

Renča: Místa, času, způsobu, podmínky, účelu (2) (ne to je u přívlastku)

((učitelka počítá přede všemi názorně na prstech))

U: Ne.

Renča: Jo, příčiny.

U: Ještě dvě. (2) Přes nepříznivé počasí jsme jeli do města.

D: (paní učitelko má jich být 9 nebo 8? 9?

U: Ono jich je daleko víc, ale teď nám vystačí (nnn). Takže, ještě? Přes nepříznivé počasí jsme jeli do města. To je čeho, Renčo?

((Pokynem ruky vyvolá Elišku))

Eliška: Přípustky.

U: Přípustky. A zapomněli jsme ještě? ((vyvolá pokynem ruky žákyni))

D: Míry.

U: Míry. Takže, Eliško.

Eliška: ((počítá si na prstech a vyjmenovává)) Místa, času, způsobu, míry, přípustky, podmínky, účelu a ((smích, žákyně kolem jí radí)) příčiny.

U: Příčiny, 8 se jich učíme, ano. Který z těch, které z těch příslovečných určení je pro vás nejobtížnější, který se vám nejhůře určuje?

((přihlásí se Fanda))

U: Fando.

Fanda: (míry)

U: Míry.

ŽŽ: ((vykřikují)) (příčiny)

U: Moment. Nechte Fandu. (s čím se ti plete?) (Ono tam dost často není ta hranice úplně jasná). S čím se dá plést příslovečné určení míry? (s jakým?)

ŽŽ: ((vykřikují)) (s místem, způsobu)

U: Ano, způsobu. Víte, že, když jsme se (loučili, že jsme ne vždycky) dovedli odlišit míru a ten způsob, řekněte mně nějakou větu, kde je příslovečné určení míry, vymyslete nějakou větu.

(2) ((Eliška se přihlásí, ZVONÍ NA PŘESTÁVKU, přihlásí se ještě Damián a Ondra))

U: Eliško.

Eliška: (nnn)

((žáci se začínají balit))

U: Třeba. Nebo byl jsem velmi znepokojen. Takže ((učitelka čeká až se žáci utiší)) Příslovečná určení máme zopakované, příští hodinu se podíváme na ten větný člen, který dělá největší problémy, Ondro, ty už spěcháš na oběd a

Ondra: Mám hlad.

U: Který to je větný člen, který nám dělá největší problémy?

D: Přívlastek?

U: Přívlastek. TAKŽE SE POSTAVÍME (jako jedno stádo) Ondra ještě vydrží (Tak můžete jít na oběd a nnn)

((žáci utíkají pryč ze třídy, někteří se v klidu balí, sedí na svých místech))

Fanda: ((mává s lístečkem s popletenými větami a ptá se)) To si máme nechat?

U: To je vaše. Vojta nám utekl (Damiáne, tys tady zůstal, tak nnn)

Damián: (Jo, uklidím)

KATEDRA		
k X	X Damián	X Ondra
Renča D	Nikola Nela	D Vojta
Verča Fliška	Fliška Julča	X D
X X	Barča Fanda	D X
Karel	Světлана K	X K

D – dívka
K – „kluk“
X – prázdné místo

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

- Bergman, M. (2011). O nezbytnosti třetí generace ve smíšeném designu, teorii a výzkumu: o překonávání nekompatibility kvalitativního a kvantitativního výzkumu. *Pedagogická orientace* 21(4): 457–473.
- Hendl, J. (2016). *Kvalitativní výzkum: základní teorie, metody a aplikace* (Čtvrté, přepracované a rozšířené vydání). Praha: Portál.
- Lojdová, K. (2019). Socialization of a student teacher on teaching practice into the discursive community of the classroom: Between a teacher-centered and a learner-centered approach. *Learning, Culture and Social Interaction*, 22, 100314.
- Mareš, J., & Vlčková, K. (2013). K metodologickým standardům kvantitativních studií v pedagogice: Jak psát o výzkumných zjištěních? *Pedagogická orientace* 23(4): 455–477.
- Potter, J., & Wetherell, M. (1995). Natural order: Why social psychologists should study (a constructed version of) natural language, and why they have not done so. *Journal of Language and Social Psychology*, 14(1-2), 216-222.
- Řiháček, T., Čermák, I., & Hytych, R., a kol. (2013). *Kvalitativní analýza textů: čtyři přístupy*. Brno: Masarykova Univerzita.
- Strauss, A. L., & Corbin, J. M. (1999). *Základy kvalitativního výzkumu: postupy a techniky metody zakotvené teorie*. Boskovice: Albert.
- Švaříček, R., & Šed'ová, K. (2014). *Kvalitativní výzkum v pedagogických vědách* (Vyd. 2). Praha: Portál.
- Šed'ová, K., & Švaříček, R. (2013). Jak psát kvalitativně orientované výzkumné studie. *Kvalita v kvalitativním výzkumu. Pedagogická orientace* 23(4): 478–510.
- Vlčková, K., & Lojdová, K. (2016). Když čísla a slova spolupracují: smíšený design v ukázkách z výzkumu moci ve školní třídě. *Pedagogická orientace* 26(3): 482–511.

EVROPSKÁ UNIE
Evropské strukturální a investiční fondy
Operační program Výzkum, vývoj a vzdělávání

MŠMT
MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY